

Oikeusministeriö

Ihmiskaupan vastaisen toimintaohjelman 2021 – 2023 päivittäminen

Tausta

Oikeusministeriö on kutsunut Keskusrikospoliisin edustajan 11.6.2025 pidettyyn kuulemistilaisuuteen, jonka aiheena on ollut ihmiskaupan vastaisen toimintaohjelman 2021 – 2023 päivittäminen. Päivitys valmistellaan oikeusministeriön 3.4.2025 asettamassa työryhmässä.

Työryhmän tehtävänä on päivittää ihmiskaupan vastainen toimintaohjelma painopisteinä toimet, jotka kohdistuvat seksuaaliseen hyväksikäyttöön liittyvän ihmiskaupan, lapsiin ja nuoriin kohdistuvan ihmiskaupan, pakkoavioliittoon tai siihen rinnastettavaan liittoon saatamisen, nuoriso- ja jengirikollisuuteen sekä järjestäytyneeseen rikollisuuteen liittyvän ihmiskaupan ehkäisyyn ja torjuntaan ja ilmiöiden tunnistamiseen erityisesti lasten ja nuorten ihmiskaupan osalta.

Asiantuntijakuulemisen aiheena on ollut lapset ja nuoret ihmiskaupan uhreina sekä ihmiskaupan uhrien lapset.

Kuulemisessa on erityisesti pyydetty vastaamaan seuraaviin kysymyksiin:

1. Mikä on näkemyksenne mukaan lapsiin ja nuoriin kohdistuvan ihmiskaupan tilannekuva ja viimeaikainen kehitys edellä mainitut ihmiskaupan ilmenemismuodot ja ympäristöt huomioon ottaen?
2. Millaisia haasteita tunnistatte lapsiin ja nuoriin kohdistuvan ihmiskaupan vastaisessa työssä tällä hetkellä?
3. Miten lapsiin ja nuoriin kohdistuvaa ihmiskauppaa voitaisiin näkemyksenne mukaan ehkäistä nykyistä tehokkaammin?
4. Miten ihmiskaupan uhriksi joutuneita lapsia ja nuoria voitaisiin tavoittaa ja tunnistaa nykyistä paremmin?
5. Miten ihmiskaupan uhriksi joutuneita lapsia ja nuoria voitaisiin auttaa nykyistä paremmin? Miten palveluohjausta voitaisiin parantaa?
6. Millaisia toimia näkemyksenne mukaan tarvittaisiin rikosvastuun toteuttamiseksi nykyistä tehokkaammin lapsiin ja nuoriin kohdistuvissa ihmiskaupparikosasioissa?

Kuulemisessa esitetty on pyydetty toimittamaan myös kirjallisesti viimeistään kuulemistilaisuuden jälkeen.

Keskusrikospoliisin edustaja kuulemisessa on toiminut lapsiin ja nuoriin kohdistuvaan ihmiskauppaan erikoistunut rikosylikonstaapeli Noora Halmeenlaakso.

7.8.2025

Keskusrikospoliisin näkemys**1. Mikä on näkemyksenne mukaan lapsiin ja nuoriin kohdistuvan ihmiskaupan tilannekuva ja viimeaikainen kehitys edellä mainitut ihmiskaupan ilmenemismuodot ja ympäristöt huomioon ottaen?**

Keskusrikospoliisin havainnot lapsiin ja nuoriin kohdistuvan ihmiskaupan tilannekuvasta rakentuvat poliisin rikosilmoitusaineiston varaan. Tarkasteltaessa vuosina 2022-2024 kirjattuja ihmiskauppaa ja eräitä ihmiskaupan lähirikoksia (keskeisesti kiskonta, kiskonnantapainen työsyryntä, paritus ja törkeä paritus) koskevia rikosilmoituksia, joissa asianomistaja on ollut alle 18-vuotias ilmoitettujen tapahtumien alkamisajankohtana, voidaan tunnistaa n. 70 tutkintailmoitusta (R tai S). Tässä lausunnossa esitetyt havainnot pohjaavat tutkintailmoitusten jälkikäteiseen analyysiin, eivät laajempiin esitutkinta-aineistoihin. Lausuntoa varaten läpikäyty rikosilmoitusaineisto ei anna kattavaa kuvaa ilmiöstä eikä aineiston perusteella voi tehdä suoria johtopäätöksiä.

Tarkastelluista ilmoituksista lähes puolet (40 %) koskee seksuaaliseen hyväksikäyttöön liittyvää hyväksikäyttöä, n. 15 % avioliittoon pakottamista ja n. 15 % työvoiman hyväksikäyttöä. Lisäksi on tunnistettu muutamia ilmoituksia muista ihmisarvoa loukkaavista olosuhteista, joiden on nähty liittyvän pääosin kunniaan liittyvään kontrolliin ja väkivaltaan.

Ilmoituksille kirjatut nimikkeet ovat:

- Ihmiskauppa 40 %
- Törkeä ihmiskauppa n. 15 %
- Kiskonnantapainen työsyryntä ja paritus (alle 10 kpl per nimike)
- Törkeä kiskonta ja törkeä paritus (alle 5 kpl per nimike)

Pääasiallinen tekotapa ihmiskaupparikoksissa on ollut toisen määräysvaltaan ottaminen. Majoittamisen, värväämisen ja kuljettamisen osuus on vähäinen (alle 10 per).

Ilmoituksiin on kirjattu havaintoja seksuaalisesta väkivallasta, fyysisestä väkivallasta, henkisestä väkivallasta sekä liikkumisvapauden rajoittamisesta. Nämä ovat ilmenneet korostuneesti kunniaan liittyvää väkivaltaa ja avioliittoon pakottamista koskevissa ilmoituksissa.

Tarkastelluissa ilmoituksissa esiin nouseva uhriprofiili vastaa pitkälti niitä havaintoja, joita lapsiin ja nuoriin kohdistuvasta ihmiskaupasta on tehty akateemisissa tutkimuksissa ja muiden viranomaisten tuottamissa selvityksissä. Poliisin rikosilmoitusaineistossa tunnistetut uhrit ovat pääosin Suomessa syntyneitä Suomen kansalaisia. Uhrit ovat pääosin tyttöjä (n. 70 %) ja rikoksesta epäillyt pääosin aikuisia. Ns. hatkanuorten määrä ilmoituksilla on korostunut. Rikosilmoituksia on kirjattu eniten ainakin osittain Suomessa tapahtuneista teoista (n. 60 %) sekä kokonaisuudessaan Euroopan ulkopuolella tapahtuneista teoista (n. 30 %).

2. Millaisia haasteita tunnistatte lapsiin ja nuoriin kohdistuvan ihmiskaupan vastaisessa työssä tällä hetkellä?

Ihmiskauppatapausten parempi tunnistaminen ja ihmiskaupparikollisuuden tehokkaampi ennalta ehkäiseminen sekä torjuminen hyötyisi systemaattisesta ja ilmiön kehittymistä laajasti ja jatkuvaluonteisesti seuraavasta tutkimuksesta, missä huomioitaisiin vahvemmin poliisitoiminnan näkökulma ja hallinnollinen torjunta.

Keskusrikospoliisin näkökulmasta ymmärrys ihmiskaupasta ilmiönä jää tällä hetkellä vajaksi osittain myös siksi, ettei ihmiskaupparikollisuutta koskevista uusista tuomioista ole mahdollista saada tietoa automatisoidusti. Ongelmallista on myös, että Oikeusrekisterikeskus ja eri tuomioistuimet tulkitsevat poliisin oikeutta salattuja tuomioita koskeviin tai laajoihin pyyntöihin eri tavoin. Tällä hetkellä ihmiskauppaan liittyvien tuomioiden järjestelmällistä

7.8.2025

keräämistä, analysointia tai hyödyntämistä esimerkiksi KRP:n ylläpitämässä tilanneku-
vassa tai poliisien koulutuksessa ei pystytä järjestämään, sillä tämän työn vaatima ajallinen
resurssi olisi niin suuri.

Yhtenä haasteena KRP:n näkökulmasta arvioidaan olevan se, että ihmiskaupparikollisuu-
den torjunta mielletään korostuneesti talousrikostutkinnan tai ns. ulkomaalaistutkinnan ryh-
mien tehtäväksi. Tämä hankaloittaa esim. lapsiin verkossa kohdistettavaa seksuaaliväki-
valtaa, rikollisiin tekoihin syylistyneiden alle 15-vuotiaiden parissa tehtävää Ankkuri-työtä,
nuorisoriikostutkintaa sekä lähisuhdeväkivaltarikostutkintaa tekevien ryhmien kytkemistä
osaksi ihmiskauppaan liittyvää tiedonvaihtoa.

Ihmiskaupparikollisuuden ns. lähi- tai liitännäisrikoksiksi ovat vakiintuneet kiskonta, kiskon-
nantapainen työsyrintä, paritus ja törkeä paritus. Tämä vakiintunut määritelmä ei välttä-
mättä palvele ihmiskaupan alati kehittyvien muotojen, eli esimerkiksi rikollisessa toimin-
nassa hyväksikäytön tai verkon välityksellä toteutettavan ihmiskaupan ymmärtämistä ja
tunnistamista.

Mikäli ihmiskaupan mekanismeja pystyttäisiin tunnistamaan nykyistä laajemmin eri tavoin
haavoittuvaisessa asemassa oleviin ihmisiin kohdistettavan hyväksikäytön muotojen esi-
tutkinnassa, tehostaisi tämä todennäköisesti myös muiden rikoslajien torjuntaa. Näkö-
kulma korostuu erityisesti lapsiin ja nuoriin kohdistuvan hyväksikäytön torjunnassa. Yhtä
lailla ihmiskaupparikollisuuden prosessimaisen luonteen esille nostaminen esimerkiksi lä-
hisuhdeväkivallan, huumausainerikollisuuden tai petosrikollisuuden torjunnassa voisi pal-
vella myös aikuisiin kohdistuvan ihmiskaupan ja muun hyväksikäytön torjuntaa.

KRP:n ihmiskauppa- ja maahanmuuttorikollisuuden torjunta -ryhmä pyrkii tarjoamaan pit-
källe erikoistuneiden tutkintaryhmien tutkijoille (esim. JR- tai huumetutkijat) räätälöityä tie-
toa ja koulutusta ihmiskaupan tunnistamisen kehittämiseksi, mutta koulutusten järjestämi-
nen ilman sille erikseen varattuja ajallisia ja taloudellisia resursseja, on haastavaa. Esimer-
kiksi lapsiin verkossa kohdistettavaa seksuaaliväkivaltaa tutkiville poliiseilla ihmiskauppaa
koskevaa koulutusta on kuitenkin pystytty järjestämään yhteistyössä KRP:n lapsiin ver-
kossa kohdistuvaa seksuaaliväkivaltaa torjuvan ryhmän kanssa. Näistä räätälöidyistä kou-
lutuksista saatu palaute on ollut erittäin hyvää ja se on lisännyt ihmiskauppatapausten tun-
nistamista poliisissa myös käytännössä.

Erityisesti lapsiin ja nuoriin kohdistuvan ihmiskaupan torjunnan tehostamiseksi on huoleh-
dittava ensisijaisesti siitä, että esim. seksuaaliseen hyväksikäyttöön ja rikolliseen toimin-
taan värväämistä pystyttäisiin tunnistamaan myös muun rikollisuuden tutkinnan yhtey-
dessä, esim. verkostomaisen yhteistyön avulla. Rikollisuus ilmenee vahvasti tietoverkoista,
jolloin myös lainsäädännön tulisi tukea verkosta tunnistettavan ja analysoitavan, haavoit-
tuvassa asemassa oleviin kohdentuvan rikollisuuden torjuntaa.

3. Miten lapsiin ja nuoriin kohdistuvaa ihmiskauppaa voitaisiin näkemyksenne mu- kaan ehkäistä nykyistä tehokkaammin?

Kuten vastauksessa ensimmäiseen kysymykseen tuotiin esiin, jää ihmiskauppatapauksia
todennäköisesti edelleen tunnistamatta poliisissa. Tutkimusten perusteella tiedämme, että
ihmiskaupan uhreilla on korkea uudelleen uhriksi joutumisen riski ja monissa tapauksissa
ihmiskaupan uhrin päätyvät myöhemmin ihmiskaupan ja muun hyväksikäyttörakollisuuden
tekijöiksi. Näiden tietojen valossa on korostettava ihmiskaupan tunnistamisen parantamista
olennaisena tekijänä ihmiskaupan ehkäisyssä. Tämä on nostettava esiin erityisesti lapsiin
ja nuoriin kohdistuvan hyväksikäytön osalta: Epäillyn rikoksen tunnusmerkistön lisäksi olisi
tärkeää huomioida myös mahdolliset ihmiskaupan prosessimaiseen luonteeseen liittyvät
piirteet lapsen kokonaistilanteessa. Tällainen laajempi tarkastelutapa voisi ehkäistä hyväk-
sikäytön jatkumista tai lapsen aseman heikkenemistä edelleen siten, että tähän kohdistet-
taisiin myöhemmin ihmiskaupan tunnusmerkistön täyttäviä tekoja.

7.8.2025

4. Miten ihmiskaupan uhriksi joutuneita lapsia ja nuoria voitaisiin tavoittaa ja tunnistaa nykyistä paremmin?

Ei lausuttavaa.

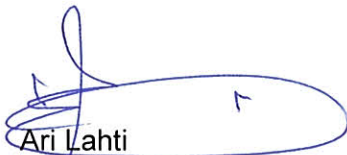
5. Miten ihmiskaupan uhriksi joutuneita lapsia ja nuoria voitaisiin auttaa nykyistä paremmin? Miten palveluohjausta voitaisiin parantaa?

Ei lausuttavaa.

6. Millaisia toimia näkemyksenne mukaan tarvittaisiin rikosvastuun toteuttamiseksi nykyistä tehokkaammin lapsiin ja nuoriin kohdistuvissa ihmiskaupparikosasioissa?

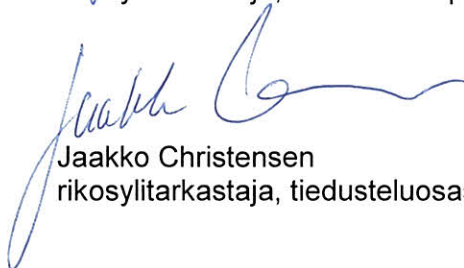
Ensisijaista on aina rikosten tehokas estäminen, mitä tuottaa myös tehokas ja kohdennettu esitutkinta. Nyt läpikäydyssä tutkintailmoitusaineistossa lapseen kohdistunutta perusmuotoista ihmiskauppaa (sekä ns. lähirikoksia) koskevia tapauksia on tutkittu huomattavasti enemmän kuin törkeää ihmiskauppaa. On huomioitava, että mahdollista tutkittavana olevan nimikkeen muuttumista ihmiskaupan ja törkeän ihmiskaupan välillä ei aina kirjata siten, että muutos olisi jälkikäteen todettavissa tutkintailmoitukselta. Kuitenkin havainnot siitä, että alaikäisiin kohdistuneita tekoja on tutkittu perusmuotoisena ihmiskauppana, parituksena ja törkeänä parituksena herättävät kysymyksen siitä, onko mahdollisia merkkejä värväämisestä tai määräysvallan käytöstä aina havaittu ja kirjattu. Tutkintailmoitusaineistossa oli lisäksi vain vähän mainintoja haavoittuvuustekijöiden intersektioista (esim. seksuaali- ja sukupuolivähemmistöön tai kieli- ja kulttuurivähemmistöön kuuluminen, lapsen päihteiden käyttö, kehitysvamma tai mielenterveyssairaudet), JR-yhteyksistä, nuorten välisestä rikollisuudesta sekä rikolliseen toimintaan värväämisestä tai pakottamisesta. Toki on tärkeä huomata, että kyseessä on osin myös erityisiin henkilötietorytmiin kuuluvista tiedoista, joiden tallentamiselle ja käsittelylle täytyy lähtökohtaisesti olla erityiset välttämättömyysperusteet. Kyseisen tyyppinen tieto ilmenee ja kirjataan mahdollisesti kuulusteluihin ja muuhun esitutkinta materiaaliin, kuin tutkinta-(rikos)ilmoitukseen

Tutkintailmoitusaineiston rajoitteista huolimatta, voidaan olettaa, että ihmiskaupan tunnusmerkistön sekä sitä koskevan vähäisen rangaistuskäytännön puutteellinen tuntemus on voinut vaikuttaa rikosnimikkeiden valintaan. Koska lapseen kohdistunutta perusmuotoista ihmiskauppaa (sekä ns. lähirikoksia) koskevia tapauksia on tutkittu huomattavasti enemmän kuin törkeää ihmiskauppaa, on mahdollista, että erityisesti kokonaistörkeysarvioinnin kynnys on saatettu asettaa korkealle. Syinä tähän voidaan nähdä ilmiökohtaisesti räätälöidyn koulutuksen puute sekä ihmiskauppaa koskevan oikeuskäytännön huono hyödynnettävyys koulutuksessa.

Ari Lahti

rikosylitarkastaja, Keskusrikospoliisin päällikön sijainen

Jaakko Christensen

rikosylitarkastaja, tiedusteluosaston päällikkö